

тивів, міжбанківських розрахунків, операцій по веденню рахунків з використанням меморіальних ордерів;

2) валютних операцій: операцій по обміну валюти, ввезенні та вивезенні валютних цінностей, роздрібній торгівлі та наданні послуг за іноземну валюту, проведенні валютних операцій за зовнішньоторговими угодами;

3) кредитних операцій: активних та пасивних;

4) функціонування ринку цінних паперів;

5) злочини, що вчиняються з використанням електронно-обчислювальних машин та комп'ютерних мереж, а також розкрадання грошових коштів з використанням пластикових платіжних карток.

Ці злочини спричиняють шкоду як фізичним особам-вкладникам, так і суб'єктам фінансово-господарської діяльності, яка полягає у неправомірному безоплатному вилученню з банківських рахунків коштів цих юридичних осіб, приводять до неплатоспроможності банків, а також підбивають економічні устої держави у цілому.

Аніщук В. В.

*Черкаський факультет Національного університету
«Одеська юридична академія», старший викладач кафедри
спеціально-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук*

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ ВИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Відповідно до статей 23, 24, 25 КК України кожен конкретний злочин може бути вчинений або умисно, або з необережності. Однак деякі норми Особливої частини КК викладені таким чином, що їх застосування потребує встановлення вини особи, яка вчинила злочин, окремо до самого діяння і окремо щодо суспільно небезпечних наслідків такого діяння.

Злочин, склад якого передбачає наявність двох різних форм вини щодо діяння і наслідків, прийнято називати злочином із змішаною формою вини. Слід зазначити, що у злочинах з так званою змішаною (подвійною, складною) виною ніякої нової форми вини немає. Є лише різне відношення до діянь і до наслідків таких діянь, що по-різному фіксується у законі.

Однак ставлення вчених-криміналістів до змішаної форми вини і тлумачення суб'єктивної сторони злочину у таких випадках в науці кримінального права є неоднозначним. Деякі вчені визнають існування змішаної форми вини, інші заперечують це. Наприклад, В. А. Нерсесян, чию думку підтримую я, визнає наявність змішаної форми вини (Нерсесян В. А. Криминологические и уголовно-правовые идеи борьбы с преступностью, 1996, с.68). Він вважає, що обґрунтуванням її існування є наступ-

не: законодавець сконструював окремі склади злочинів таким чином, що вони фактично являють собою об'єднання двох самостійних злочинів з різними формами вини. Так проявляється можливість провести межу між ставленням до злочинної дії (бездіяльності), наслідку і до окремих наслідків, що настали, а це полегшує кваліфікацію вже якісно іншого злочину. На думку А. Рарога, дві форми вини можуть паралельно існувати лише у кваліфікованих складах злочинів: умисел як конструктивний елемент основного складу умисного злочину і необережність стосовно кваліфікуючих наслідків (Рарог А. И. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть, 2001, с.172).

Аналіз вітчизняного кримінального законодавства дозволяє виділити дві групи злочинів із змішаною формою вини. Першу складають злочини, які пов'язані з порушенням спеціальних правил і настанням від цього шкідливих наслідків. Це зокрема злочини, які передбачені ч.2 ст.121, ч.2 ст.272, ч.2 ст.273, ч.2 і ч.3 ст.276, ч.2 і ч.3 ст.281, ст.287 КК України. У злочинах, пов'язаних із порушенням тих чи інших спеціальних правил, подвійна форма вини може виявлятися в умислі щодо самого факту порушення таких правил і в необережності щодо шкідливих наслідків.

Другу групу утворюють умисні злочини, об'єктивна сторона яких характеризується двома різними наслідками, один з яких є обов'язковою ознакою основного складу злочину, другий – кваліфікуючою. При цьому психічне ставлення особи до першого наслідку характеризується умислом, а до другого – необережністю. До другої групи також відносяться злочини, передбачені статтею, в якій основний склад є умисним злочиним з формальним складом, а кваліфікований – з матеріальним складом (Кондратьев Я. Ю. Уголовное право Украины: Общая часть, 2002, с.153). При цьому обставиною, що обтяжує покарання, рахуються суспільно небезпечні наслідки, до яких винна особа відноситься з необережністю (наприклад, незаконне проведення абортів, якщо воно спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої – ч.2 ст.134 КК України).

Встановлення змішаної форми вини – це необхідна умова розмежування сумісних злочинів, правильної кваліфікації вчиненого злочину та індивідуалізації покарання.

Наприклад, Пленум Верховного Суду України у постанові № 2 від 07.02.2003р. «Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я особи» роз'яснив, що «Для відмежування умисного вбивства від умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК), суди повинні ретельно досліджувати докази, що мають значення для з'ясування змісту і спрямованості умислу винного. Питання про умисел необхідно вирішувати виходячи із сукупності всіх обставин вчиненого діяння, зокрема враховувати спосіб, знаряддя злочину, кількість, характер і локалізацію поранень та інших тілесних ушкоджень, причини припинення злочинних дій, поведінку винного

і потерпілого, що передувала події, їх стосунки. Визначальним при цьому є суб'єктивне ставлення винного до наслідків своїх дій: (при умисному вбивстві настання смерті охоплюється умислом винного, а в разі заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, ставлення винного до її настання характеризується необережністю.)

Досить важко визначити, які злочини із змішаною формою вини належать до умисних, а які до необережних.

Злочини з подвійною формою вини в цілому вважаються умисними, якщо відповідно до викладеного в законі складу злочину вина особи щодо вчиненого нею діяння та його «прямих» наслідків може бути лише у формі умислу, а щодо «похідних» наслідків – у формі як умислу, так і необережності або лише у формі необережності.

Злочини з подвійною формою вини в цілому вважаються необережними, якщо відповідно до викладеного в законі складу злочину вина особи щодо вчиненого нею діяння може бути як у формі умислу, так і у формі необережності, а щодо «прямих» наслідків такого діяння – лише у формі необережності (Матишевський В. С. Кримінальне право України: Загальна частина, 2001, с.145-146).

Отож, з викладеного вище можна зробити висновок, що аналіз деяких статей Особливої частини КК України свідчить про те, що є склади злочинів з складною суб'єктивною стороною – у ній поєднуються різні форми вини. Дві форми вини можуть існувати «паралельно» здебільшого в кваліфікованих складах злочинів, і у переважній більшості випадків у злочині із змішаною формою вини необережним може бути ставлення до наслідків. Значення змішаної форми вини полягає у тому, що вона дає можливість конкретизувати ступінь суспільної небезпечності злочину, визначити правильну кваліфікацію, відмежувати близькі за об'єктивними ознаками склади злочинів.

Малыца Ю. М.

*Криворожский факультет Национального университета
«Одесская юридическая академия», старший преподаватель кафедры
уголовно-правовых дисциплин*

ОБЩЕСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ КАК ОБЪЕКТ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Уголовный закон ставит перед собой задачи «правового обеспечения прав и свобод человека и гражданина, собственности, общественного порядка и общественной безопасности, окружающей среды, конституционного строя Украины от преступных посягательств, обеспечение мира и безопасности человечества, а также предупреждение преступлений» (ст. 1 УК Украины), преследуя, как по своему содержанию, так и по зна-